

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ กับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมใน  
สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา  
ภาคกลาง

The relationship between leadership in the ๒๑<sup>th</sup> century and roles of school  
administrators on environmental management in school under The Central  
Primary Educational Service Area Office

มุกดา ลอยนภา, Mukda Loynapa<sup>๑</sup>

E-mail: mdLoynabha@hotmail.com

ช่อเพชร เบ้าเงิน, Chopetch Boutngern<sup>๒</sup>

E-mail: mdLoynabha@hotmail.com

อรสา จรุงธรรม, Orasa Jaroontam<sup>๓</sup>

E-mail: mdLoynabha@hotmail.com

Received: October ๑๔, ๒๐๒๐ Revised: March ๒๑, ๒๐๒๑

Accepted: April ๒๔, ๒๐๒๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ศึกษาบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมใน  
สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา  
ประถมศึกษาภาคกลาง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ กับบทบาทการ  
บริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา  
ประถมศึกษาภาคกลาง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ โดยรวมอยู่ใน

---

<sup>๑</sup> ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน  
พระบรมราชูปถัมภ์ / Master of Education Program in Educational Administration, Valaya Alongkorn  
Rajabhat University under the Royal Patronage.

<sup>๒</sup> สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์/  
Educational Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

<sup>๓</sup> สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ /  
Educational Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก และด้านความมุ่งมั่นพากเพียรอยู่ในระดับมาก ๒) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกายภาพ และด้านการบริหารจัดการ ๓) ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

**คำสำคัญ :** (ภาวะผู้นำ), (บทบาท), (ผู้บริหารสถานศึกษา), (การบริหารสิ่งแวดล้อม)

#### ABSTRACT

The purposes of this research were to study leadership in the ๒๑<sup>th</sup> century and roles of school administrators on environmental management in school, and to investigate relationship between leadership in the ๒๑<sup>th</sup> century and roles of school administrators on environmental management in school under The Central Primary Educational Service Area Office. It was a quantitative research. The summary of the findings were as follow: ๑) School Administrators' leadership in the ๒๑<sup>th</sup> century was rated at a high level, and when considered as classified by aspects in order of high to low level, they appeared morality, vision, communication, creative thinking, and persistence, respectively, ๒) School Administrators' roles on environmental management in school was rated at a highest level, and when considered as classified by aspects were at highest all aspect, in order of high level to low level, showing the teaching and learning management, physical aspect, and administration and management, respectively, ๓) School Administrators' leadership in the ๒๑<sup>th</sup> century and roles of school administrators on environmental management, physical aspect, and teaching and learning management in school were found of being positively correlated with statistical significance at .๐๑ level.

**Keywords:** (Leadership), (Roles), (School Administrator), (Environmental Management)

## ๑. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย ระบุไว้ในหมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา ๕๐ ว่า บุคคลมีหน้าที่ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม<sup>๕</sup> ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นมีหลากหลายวิธีการ อาทิ การนำกลับมาใช้ซ้ำอีก การบูรณะซ่อมแซม การบำบัดและการฟื้นฟู การใช้สิ่งอื่นทดแทน การเฝ้าระวังดูแลและป้องกัน การกำหนดนโยบายและวางแผนทางของรัฐบาล การใช้มาตรการทางสังคม และกฎหมาย ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ค้นคว้าวิธีการและพัฒนาเทคโนโลยี รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพประชาชน ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพประชาชนกระทำได้โดยสนับสนุนการศึกษาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักวิชา สามารถทำได้ทุกระดับอายุ ทั้งในระบบโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ และนอกระบบโรงเรียน ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ เกิดความรักความหวงแหน และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง<sup>๕</sup> ดังนั้น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมควรเริ่มจากการปลูกฝังเจตคติ สร้างจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนอันเป็นกำลังหลักของชาติที่จะอยู่ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗ ที่กำหนดไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรา ๒๓ ที่กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ

<sup>๕</sup> รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐” (๒๕๖๐, ๖ เมษายน), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๕๐ ก.

<sup>๕</sup> วัฒนธรรม สุวัณณะสังข์, “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://sites.google.com/site/miiangbangkok/kar-xnuraks-sing-waedlxm>.เมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, ๒๕๕๓)

ในปลายศตวรรษที่ ๒๐ มีหลักฐานการวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมของมนุษย์ทั้งหลายที่ตั้งอยู่บนฐานของระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยมที่มุ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักคือสาเหตุสำคัญของการทำลายล้างสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อหลักฐานปรากฏขึ้นชัดเจน ช่วงรอยต่อของศตวรรษที่ ๒๐ และ ๒๑ บรรดาผู้นำประเทศต่างๆ ทั่วโลก ภายใต้การเชื่อมประสานขององค์การสหประชาชาติได้ออกมายอมรับว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยกระตุ้นบริโภคนิยมทรัพยากรอย่างไร้ขีดจำกัดและการละเลยการเชื่อมโยงโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถใช้เป็นแนวทางหลักของการพัฒนาอีกต่อไป จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน<sup>๖</sup> จึงนับได้ว่าศตวรรษที่ ๒๑ เป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการเคลื่อนไหวในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ในการสนับสนุนกิจกรรมรณรงค์ทางสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม ในส่วนของภาครัฐได้ให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อมมาเป็นอันดับแรก โดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมและรณรงค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกันอย่างจริงจัง ในส่วนของภาคเอกชนได้เริ่มให้ความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง โดยมีการดำเนินเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนกระบวนการผลิตต่างๆ โดยมีการริเริ่มโครงการอนุรักษ์ และพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมส่วนรวม ของประเทศตลอดจนได้มี การจัดตั้งองค์กรใหม่ๆ เพิ่มขึ้นในรูปของมูลนิธิ ชมรม สมาคม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินงานการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันแสดงให้เห็นถึงการรวมพลังของประเทศเพื่อร่วมกันพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ วันที่ ๔ ธันวาคมของทุกปี เป็นวันสิ่งแวดล้อมไทย ตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ และให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการให้ความร่วมมือในการดำเนินการด้วย<sup>๗</sup>

จากที่กล่าวมา สถานศึกษาอันเป็นสถาบันทางการศึกษาที่จัดการศึกษาให้กับเยาวชนจึงควรที่จะดำเนินการเรื่องสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ คอยกำกับ ติดตาม และดูแลการดำเนินการ ด้วยการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย

<sup>๖</sup> พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, **องค์การและการบริหารจัดการ**, (นนทบุรี: ริงค์บียอนด์บุ๊กส์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๓.

<sup>๗</sup> ไทยทริบูน, **รัฐบาลกระตุ้นคนไทยใส่ใจทรัพยากรธรรมชาติเนื่องในวันสิ่งแวดล้อมไทย** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: [http://thaitribune.org/contents/detail/๓๐๘?content\\_id=๒๔๓๕๔&rand=๑๔๘๐๘๕๕๘๔๙](http://thaitribune.org/contents/detail/๓๐๘?content_id=๒๔๓๕๔&rand=๑๔๘๐๘๕๕๘๔๙). เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๓.

หลักการของสถานศึกษาร่วมกับองค์คณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความพยายามที่จะดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้มีผลผลิตคือผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดไว้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินการของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ที่อยู่ในช่วงของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก<sup>๕</sup> ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ จะมีภาวะผู้นำและมีบทบาทเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นอย่างไร และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากการวิจัยที่เป็นประโยชน์มากขึ้น จึงควรศึกษาด้วยว่า ภาวะผู้นำและบทบาทดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นสารสนเทศสำหรับการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

## ๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามณฑล

๒) เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามณฑล

๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ กับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามณฑล

## ๓. ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามณฑล ปีการศึกษา ๒๕๖๒ จำนวน ๓๗/๓ คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane, ๑๙๖๗) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .๐๕ และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

<sup>๕</sup> ชัยยนต์ เพาพาน, “แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ Fundamental Concepts and Theories for being Leaders of School Administrators in the ๒๑st century”, วารสารบริหารการศึกษา. (๑, ๒๕๕๙), หน้า ๓๔.

เป็นแบบสอบถามเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ กับบทบาทการบริหาร สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

#### ๔. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก และด้านความมุ่งมั่น พากเพียรอยู่ในระดับมาก

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านการสื่อสารในภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านการสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๒ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๕ รายการ โดยรายการท่านเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผลงานของสถานศึกษาไปสู่ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภายนอกได้ทันต่อเวลาและเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ท่านใช้ความสามารถด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ในการสรุปข้อมูลได้อย่างตรงประเด็น และรายการท่านนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสาร เช่น เว็บไซต์ เพชบุ๊ก ไลน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านวิสัยทัศน์ในภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ รายการ โดยรายการท่านมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และรายการท่านบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรมตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านความคิดสร้างสรรค์ในภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๒ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๓ รายการ โดยรายการท่านส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้แก้ปัญหาอย่างได้ผลก่อให้เกิดผลดีต่อการบริหารจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ท่านสามารถ

คิดสร้างสรรค์โดยไม่ยึดติดกับหลักการหรือข้อจำกัดเดิมๆ และรายการทำงานนำข้อมูลต่างๆ ที่วิเคราะห์ได้มาประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านคุณธรรม จริยธรรมในภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ รายการ โดยรายการทำงานปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทำงานใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา และรายการทำงานนำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านความมุ่งมั่น พากเพียรในภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านความมุ่งมั่น พากเพียรอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๓ รายการ โดยรายการทำงานทุ่มเท กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทำงานปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และรายการทำงานมุ่งมั่นในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกายภาพ และด้านการบริหารจัดการ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการในภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๓ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๔ รายการ โดยรายการทำงานมีการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทำงานเปิดโอกาสให้บุคลากร นักเรียน ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา และรายการทำงานได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างพอเพียงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพในภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละ

รายการ พบว่า มีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ รายการ โดยรายการท่านดำเนินการจัดหาสิ่งของ วัสดุที่ใช้ในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ท่านตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้ดูสวยงามร่มรื่น และรายการท่านจัดให้มีอาคารประกอบเหมาะสมตามลักษณะการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ รายการ อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ รายการ โดยรายการท่านส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ท่านกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมตามสภาพจริง และท่านสนับสนุนให้ดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านความมุ่งมั่น พากเพียรของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

#### ๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามผลการวิจัยที่พบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ผ่องพรรณ พหลราช (๒๕๖๐)** ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๙ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๙ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางทราบและตระหนักดีว่า โลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง เรียกได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด อาทิ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน การดำเนินงานในรูปแบบดิจิทัลอันเนื่องจากการเชื่อมต่อข้อมูลสารสนเทศ ทำให้ระบบดิจิทัลมีบทบาทในการดำเนินธุรกรรมต่างๆ ทั้งด้านการเงิน การสื่อสาร หรือการปฏิบัติงาน ผู้คนสามารถปฏิบัติงานหรือทำธุรกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนเวลาใด เพียงแค่สามารถเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตได้เท่านั้นเอง ความสัมพันธ์ในระหว่างบุคคลอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์เสมือนมากยิ่งขึ้น ขอบเขตทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถขวางการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ เพราะเป็นการสื่อสารทำให้เกิดความสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม

ออนไลน์ หรือแม้แต่การเข้าถึงแหล่งข้อมูลและการเรียนรู้ที่ไม่มีขอบเขตข้อจำกัด ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย ในขณะที่เดียวกับแหล่งข่าวก็สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางย่อมทราบดีว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมทางการศึกษาด้วยเช่นกัน โดยอาจจะพิจารณาจากนานาชาติต่างเตรียมความพร้อมทางการศึกษา ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนาแนวคิดเรื่องทักษะแห่งอนาคตใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วย บริษัทเอกชนชั้นนำขนาดใหญ่ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษาของรัฐ รวมตัวและก่อตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (Partnership for ๒๑st Century Skills) หรือเรียกย่อๆ ว่า เครือข่าย P๒๑ ขึ้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้คนในยุคศตวรรษที่ ๒๑ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่เพิ่มเติมจากคนในศตวรรษที่ ๒๐ และ ๑๙ โดยเครือข่าย P๒๑ เห็นว่า เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ๓R๔C คือ ๓ R ได้แก่ Reading (การอ่าน) การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ ๔C ได้แก่ Critical Thinking (การคิดวิเคราะห์) Communication (การสื่อสาร) Collaboration (การร่วมมือ) และ Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ทักษะสำคัญสำหรับคนยุคศตวรรษที่ ๒๑ ดังกล่าวจะเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพราะการจัดการศึกษาในรูปแบบเดิมไม่สามารถใช้การสอนแบบเดิมๆ ที่เน้นการถ่ายทอดจากครูผู้สอนได้อีกต่อไป ดังนั้นจึงการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้จึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยแล้ว จำเป็นต้องมีการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ เช่นกัน ผลจากการทราบและตระหนักดีว่า โลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ มีการเปลี่ยนแปลงไปมากของผู้บริหารสถานศึกษาดังได้กล่าวมา จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีภาวะผู้นำที่พร้อมกับโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ดียิ่งเป็นไปตามแนวคิดของชัยยนต์ เพาพาน<sup>๙</sup> ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ควรมีภาวะผู้นำอย่างหนึ่งคือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการที่จะทำให้โรงเรียนเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนไปสู่อนาคตที่ต้องการ และสามารถแบ่งปันวิสัยทัศน์ไปพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพร่วมกันได้ด้วย รวมทั้งเป็นไปตามผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า ผู้บริหาร

<sup>๙</sup> ชัยยนต์ เพาพาน, “แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ Fundamental Concepts and Theories for being Leaders of School Administrators in the ๒๑st century”, วารสารบริหารการศึกษา. (๑, ๒๕๕๙), หน้า ๓๔.

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านวิสัยทัศน์ในภาพอยู่ในระดับมากที่สุดอีกด้วย

จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางมีบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชญ์สินี จิตต์ว่องไว<sup>๑๑</sup> ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต ๑ พบว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน ผลการวิจัยข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางเล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางเล็งเห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งของการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาว่า ก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย อาทิ สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาจะพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน ส่งเสริมด้านการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในห้องเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นได้ทั้งผู้นำ และ เป็นได้ทั้งผู้ตามที่ดี และเป็น การเสริมสร้างครูให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ รวมทั้งสร้างความเป็นกันเอง ระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนอีกด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สถานศึกษาเปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ซึ่งในแต่ละวันนักเรียนจะต้องใช้ชีวิตในสถานศึกษาเป็นเวลาหลายชั่วโมง นักเรียนจึงควรได้รับการเอาใจใส่ ควรได้รับการดูแลใส่ใจเป็นพิเศษ สถานศึกษาจึงควรจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้ใกล้เคียงหรือดีกว่าที่บ้าน โดยตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน เพื่อช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ทั้งนี้ การสอนสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่จะพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และสำนึกในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีความชำนาญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อมนุษย์ อันเป็นการสร้างเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของสุปรีชา หิรัญโร (๒๕๔๘) กล่าวถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาว่า

<sup>๑๑</sup> พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต ๑. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๓**, หน้า ๘๓.

สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของนักเรียน ช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน ก่อให้เกิดความจงรักภักดี และความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ซึ่งจะมีผลไปถึงความพยายามที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเองและสถาบันได้อีกด้วย นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ยังมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรม ทักษะ ค่านิยม สติปัญญาและสังคมของนักเรียนและครูอีกด้วย

จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ บทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านกายภาพ และบทบาทการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ผลการวิจัยข้อนี้ แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาซึ่งถือเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างหนึ่งในยุคของศตวรรษที่ ๒๑ และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ คือผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่จะต้องเป็นตัวอย่างของการปฏิรูปปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้และการบริหารให้กับคณะครู และนักเรียน รวมถึง ผู้ปกครองและชุมชน ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีความมุ่งมั่น ไม่มีความจริงจัง ไม่เอาใจใส่ ไม่ตั้งใจบริหารงาน ไม่มีทักษะในการบริหาร หรือทำงานไม่เป็นระบบ แล้ว การปฏิรูปสถานศึกษาก็คงจะประสบผลสำเร็จได้ยาก แต่หากผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่น จริงจัง เอาใจใส่ ตั้งใจบริหารงาน มีทักษะในการบริหาร และทำงานไม่เป็นระบบ แล้ว ย่อมทำให้การปฏิรูปสถานศึกษาประสบผลสำเร็จได้ไม่ยาก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้น ความสำเร็จของการพัฒนาดังกล่าวจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมแบบไทย ๆ มักจะมองที่ตัวผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำก่อนเป็นลำดับแรกว่าเป็นที่ยอมรับศรัทธาเพียงใดทั้งใน ทั้งเชิงการบริหารและเชิงวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจในหลักการ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกลมกลืนและเหมาะสมกับศตวรรษที่ ๒๑ อย่างแท้จริง อาทิ จะต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการคิดที่หลากหลาย แยกแยะ รวมถึงการครองตนที่เป็นตัวอย่างคนอื่นได้ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จทั้งสิ้น เป็นไปตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (๒๕๕๒) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ไว้ว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ จะต้องประกอบด้วยการมีทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีทักษะในการเรียนรู้ มี

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์<sup>๑๑</sup> กล่าวถึงภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้ผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ไว้ว่า ประกอบด้วยทักษะในการสร้างวิสัยทัศน์ ทักษะในการสร้างแรงจูงใจ ทักษะในการสร้างทีมงาน ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการคิด



### เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การคิดเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย, ๒๕๔๕.

ชัยยนต์ เพาพาน. “แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ Fundamental Concepts and Theories for being Leaders of School Administrators in the ๒๑st century”, **วารสารบริหารการศึกษา**. ๑๒ (๑), ๒๕๕๙.

ไทยทริบูน. รัฐบาลกระตุ้นคนไทยใส่ใจทรัพยากรธรรมชาติเนื่องในวันสิ่งแวดล้อมไทย [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: [http://thaitribune.org/contents/detail/๓๐๘?content\\_id=๒๔๓๕๔&rand=๑๔๘๐๘๕๔๘๕๙](http://thaitribune.org/contents/detail/๓๐๘?content_id=๒๔๓๕๔&rand=๑๔๘๐๘๕๔๘๕๙). เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๓.

พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว. **การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๓.

พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. **องค์การและการบริหารจัดการ**. นนทบุรี: ริงค์ปียอนด์บุ๊กส์, ๒๕๕๒.  
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓” (๒๕๕๓, ๒๒ กรกฎาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๔๕ ก.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐” (๒๕๖๐, ๖ เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก.

วัฒนธรรม สุวัฒน์ละสังข์. “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://sites.google.com/site/miangbangkok/kar-xnuraks-sing-waedlxm>. เมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

วิจารณ์ พานิช. **การศึกษาไทย ๒๕๕๒-๒๕๕๓ สู่เส้นทางแห่งจรรยาบรรณ “ครูเพื่อศิษย์”**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, ๒๕๕๒.

สุปรีชา หิรัญโร. **การวางแผนการพัฒนาโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์, ๒๕๕๘.

<sup>๑๑</sup> เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การคิดเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย, ๒๕๔๕), หน้า